

Radu Costea

REVISTA REVISTELOR

ARGEȘ (Pitești - Argeș), an IX (XLIV) nr. 1 (319) - ianuarie 2009

Deși punctele de interes ale acestui număr sunt mai multe (evocarea lui Grigore Vieru, traducerea lui Șerban Foartă, eseurile lui Leonid Dragomir și Viorel Ștefănescu), mă voi opri aici doar asupra interviului acordat de Adrian Alui Gheorghe lui Dumitru Augustin Doman în cadrul anchetei întreprinse de acesta din urmă: „*Optzecismul văzut din interior*” (IV). Evident, nemulțumit pentru că N. Manolescu i-a „încremenit” imaginea la 1993, poetul nemțean – echilibrat și elegant – nu trece la diatribă, ci face portretul ideal al istoricului literar: „*ca să scrii o istorie a literaturii române trebuie să îndeplinești niște condiții: să iubești literatura română mai presus decât te iubești pe tine; să fii generos până la risipire; să nu te răfuiești cu autori, cu grupuri de autori, cu umorile unora sau altora; să fii cinstit cu cărțile pe care le citești – dacă le citești (s. n.); să înțelegi că lucrezi cu materialul clientului în slujba clientului, care e autorul român, care nu îți e nici dușman, nici un individ numai bun de disprețuit; (...) să înțelegi că ai o misiune pe care trebuie să o duci la capăt nu cu orgoliu, cu vanitate, ci cu maximă umilință, să înțelegi că tu, ca propunător al unei istorii, ești produsul literaturii pe care o critici și nu benghiul din frunte...*” Luând în considerație condițiile (de bun simț) pe care le pune autorul „*Îngerului căzut*”, veți înțelege cu ușurință că portretul rezultat este incompatibil – punct cu punct – autorului „*Istoriei critice a literaturii române*”. L-am cunoscut personal pe Laurențiu Ulici cu care am schimbat câteva opinii literare (nu știa cine sunt, nici măcar dacă scriu sau nu) și depun mărturie că era un spirit elegant și generos, cald și sociabil, așa cum n-a fost niciodată N. Manolescu. Până la urma urmei, mă văd nevoit să o citez și pe Flori Bălănescu care, deplângând faptul că ne facem „*mic*” și „*umil*” în fața **autorității**, refuzându-ne dreptul firesc la opinie, trage următoarea concluzie: „*Criticii mor într-o bună zi – ca și scriitorii, aș adăuga eu –, istoriile lor se perimează, (...) literatura rămâne*”.

ASTRA (Brașov), an IV (XLIII) nr.26 (313) - ianuarie 2009

La rubrica „*Istorie literară*”, Constantin Cubleşan comentează cartea lui Marius Oprea, „*Adevărata călătorie a lui Zahei. V. Voiculescu și taina Rugului Aprins*”, apărută la București, Editura Humanitas, 2008. În plină perioadă comunistă, un grup de călugări, preoți, studenți, intelectuali de mare valoare se adunau periodic la Mănăstirea Antim din București „*căutând o formă de supraviețuire în libertate a cugetului*”. Mai departe, ne informează C. Cubleşan, cu toate că aici se discutau multe alte lucruri, inclusiv se citea și se

comenta poezie, „*miezul întâlnirilor Rugului Aprins au fost, de fapt, aprofundarea și explicitarea Rugăciunii inimii*”. După o anchetă superficială și tendențioasă, în răul obicei al epocii, V. Voiculescu a fost condamnat, alături de alți 15 acuzați – în același proces, și închis la Aiud pentru „*uneltiri contra democrației populare*”. După ce i-au fost răpitate cărțile și poezia timp de patru ani (aug. 1958 – 2 mai 1962) a fost eliberat cu mai puțin de un an înainte de a se stinge (26 aprilie 1963), bolnav de tuberculoză la coloana vertebrală. Prea puțini au înțeles atunci că, aproape de ei, trăise eroic și curat unul din puținii martiri ai românilor. Criticul Constantin Cubleşan încheie aprecierile sale pozitive astfel: „*cartea lui Marius Oprea face o exemplară analiză a acestei forme de rezistență prin credința în Dumnezeu. Sunt reconstituite cu fidelitate circumstanțele politice ale epocii, dar și trăirile sufletești ale celor care au căutat să reziste tocmai teroarei și opresiunilor de tot felul ce se abătuseră asupra vieții românilor*”. La Aiud a zăbovit, ca deținut politic, și tatăl lui Tudor Gheorghe, cunoscutul rapsod, atât de iubit în ultimele trei – patru decenii, și despre care Daniel Drăgan, cel care îi ia interviul, spune: „*un artist atipic, produs original al culturii române, este un fenomen*”. Acesta relatează, cu naturalitatea și firescul atât de familiare nouă, primele sale contacte cu teatrul, anii de studenție... De aici reținem admirabilul portret al Dinei Cocea și atitudinea studenților (de atunci) față de dascăli: „*Toți erau pentru noi corifei. Le sorbeam fiecare cuvânt, fiecare gest (...) Astăzi am auzit că e altfel și mă înfior.*” La întrebările lui Daniel Drăgan: „*– Cum vă simțiți în postura de cetățean al Uniunii Europene?*”, Tudor Gheorghe răspunde: „*Cred că identitatea noastră e pusă la grea încercare și nu ne putem afirma altfel decât prin cultură, prin creație autentică...*” Mai apoi vorbește despre existența unui „*elitism fără elite*”, după care dezvoltă ideea mai pe larg: „*Există o echipă de intelectuali care au molipsit o mulțime de pseudointelectuali, o lume snoabă, care pretinde să admire și să aplauzi fără nici un discernământ pe Horia Roman Patapievici, de pildă, chiar și atunci când dă cu oiștea-n gard. Dacă nu-l lauzi pe Patapievici orice ar face el înseamnă că ești învechit, ești pășunist, nu ești la zi, nu ești european*”. E reconfortant să știi că Tudor Gheorghe, cu uriașul său prestigiu, se află de partea unui tradiționalism sănătos. Încă un motiv pentru a-l respecta.

BANAT (Lugoj - Timiș), an V nr.12 (60) - decembrie 2008

Cu nimic mai prejos decât surata sa mai experimentată, „*Orizon*”, apărută în același spațiu spiritual generos. Constantin Buiciuc comentează pe larg prima monografie dedicată unuia

dintre cei mai importanți scriitori pe care i-a dat Banatul în ultimele patru decenii, sub semnătura lui Dorin Murariu – „*Umbra scribului. Eseu asupra prozei lui Paul Eugen Banciu*” Tonul comentatorului este uneori prea entuziast, acesta nesfiindu-se să declare – la un moment dat – că monografia în discuție este „*un eveniment literar de primă mărime*”, în timp ce despre autorul „*Omului abstract*” (eseuri) spune că este doar „*un important scriitor timișorean*”. Ce să înțelegem de aici? La o altă pagină, Rodica Bărbat comentează o altă carte a lui Dorin Murariu, „*Fragmentarium*”, gândită și scrisă ca un jurnal de idei, ceea ce-i permite să gloseze despre cărți, evenimente culturale, personalități cunoscute, totul cu har și inspirație. „*În concluzie, volumul „Fragmentarium” dovedește bucuria lecturii, convingeri ferme ale autorului cu privire la rolul și rostul important al cărților de literatură, o mare dragoste pentru scriitorii reprezentativi...*” Poemele lui Bernhard Setzwein (scriitor bavarez) au fost traduse de Eugen D. Popin, dar remarcabil este faptul că textele sunt inedite, pentru că autorul le-a oferit direct spre publicare unei edituri românești. „*Așadar, -apreciază traducătorul – un scriitor german de primă mărime publică texte inedite într-o versiune românească, faptul în sine dovedind afinitatea sa pentru culturile est – europene și, nu în ultimul rând, marea sa prețuire pentru limba, literatura și cultura română*”.

VIAȚA DE PRETUTINDENI (Arad) Revistă de cultură, istorie și performanță a românilor de pretutindeni și a prietenilor lor. An IV nr.6 - 10 (41 - 45) - octombrie 2008 și nr. 11 - 12 (46 - 47) - decembrie 2008

O revistă foarte ambițioasă ce are 324 de pagini, lungimea 41,5 cm, lățimea – 29, 4 cm, 342 de semnături, peste 200 de imagini, 19 ilustrații și reproduceri (Editura „Viața arădeană”). Ea cuprinde: literatură (prioritar), biologie, medicină, antropologie, învățământ, teologie, drept, lexicografie, muzică, arte plastice, sport, umor, ca un veritabil și încăpător almanah. O construcție impresionantă care a beneficiat – după cum se vede – de o sponsorizare pe măsură. Sunt multe lucruri bune în această revistă – almanah, mai multe decât ne putem noi permite să semnalăm în acest spațiu: POEZIE semnată de Angela Nache–Mamier (Franța), Mariana Zavati Gardner (Marea Britanie), Adriana Vidroiu Stanca (Spania), Smaranda Livescu (S.U.A.), Mihaela Colin–Cernitu (Canada), Cezarina Aadamescu, Geo Olteanu, Laura Vega, Gligor Sava, PROZĂ sub semnătura lui Lucian Marina (Serbia), Anica Facina, Lucian Gruia, Aurel David, Năstase Marin, TEATRU de Ștefan Mihuş și CRITICĂ, foarte multe pagini de critică semnate de Svetlana Paleologu–Matta (Elveția), Aureliu Goci, Cezarina Aadamescu, Mihaela Lotru, Viorica Popescu, Mihai Antonescu (comentează 6 cărți), Al. Florin–Țene (11 cărți), Lucian Gruia (15 cărți), Victor Sterom (23 cărți). Nu pot să nu observ că unele materiale sunt reluate din alte reviste, probabil cu acceptul autorilor, iar altele au apărut – cu intenție clară – în mai multe reviste, inclusiv în aceasta, ceea ce nu pare a fi în spiritul unei deontologii elementare (!!!) „*Întunericul luminii*” de George Lixandru (o carte de poeme, foarte bună, de altfel) beneficiază de atenția a trei comentatori: Victor Sterom, Al. Florin Țene și Lucian Gruia. Îndrăznesc să apreciez că primul este un grafoman nevindecabil: scrie oricât de mult, despre oricine, despre orice, în marginea oricărui profesionalism, conform principiului: „*cât*

mai mult, cât mai des, ca să fii cât mai în față!” O găfă greu de înțeles a redacției: „*Un anumit egoism al istoricilor literari și de artă*” de Al. Florin Țene apare în revistă de două ori: la pag. 112 și la pag. 177, deși e discutabil dacă valoarea materialului îi legitima prezența, fie și o singură dată. La capitolul INTERVIURI, compartiment foarte bine reprezentat, răspund întrebărilor: Florin Piersic, prof. dr. Mircea Dumitru din Los Angeles, Răzvan Theodorescu, Harry Grosman (Germania), Antonio Bello (Portugalia), Jean Monteur (Franța), Aurel Ardelean, Ioana Manciuc. Personalitățile prezentate (profiluri, portrete, evocări) sunt un alt punct de atracție culturală pentru cititorii interesați: Dorin Almășan, Emanuil Gojdu, Atanasie Marie Marienescu, Nae Ionescu, Miron Radu Paraschivescu, Ioan Ardelean, Aurel Sasu, Adina Enăchescu, precum și un incitant și dens dialog între Viorel Gheorghiu și Emil Șimăndan pe inepuizabila temă: M. Eminescu. Dintre actori beneficiază de medalioane: Toni Paraschiv și Ștefan Iordache, iar dintre artiștii plastici – Lazăr Morcan. În final, spicuim alte câteva materiale de maximă semnificație culturală (și nu numai): Constantin Popovici – „*Alba Iulia: Drumul către 1 Decembrie 1918*”, Doru Bogdan – „*Avram Iancu în conștiința contemporanilor săi*”, Mircea–Petru Suciu – „*Teama de neființă*”, Andreea Olaru Cervatiuc – „*Mitul lui Ulise...*”, Aurel Berheci – „*Medelenismul, o lume a copilăriei moldovene*”, Amedeo Caftangioglu – „*Traficantul de iluzii*”. Admirabil efortul întregii redacții, în frunte cu directorul și redactorul – șef, Sabin Bodea, acest fac-totum al revistei: interviuri, poezie, proză, comentarii, publicistică, cu nu mai puțin de 40 de materiale. Cu toată prețuirea și simpatia, punem o întrebare simplă: nu-i prea mult?! Prea multe pagini, prea multe domenii de investigat, prea multe semnături, prea se dorește să cuprindă totul, la proporții megalitice!... Și să ne fie iertat, cel puțin un sfert dintre materiale nu se află la nivelul unei asemenea întreprinderi!... În rest, s-auzim numai de bine!

ATENEU (Bacău) an 46 nr.1 (473) - ianuarie 2009

Sub titlul „*Tardomodernisme*”, Vasile Spiridon, unul dintre colaboratorii de bază ai revistei, comentează nuanțat, cu argumente pertinente, cartea lui Paul Iruș, „*Eminescu și devenirea poeziei române moderne*” (Constanța, 2008) și, indirect, ne dă o nouă întâlnire cu Poetul, văzut dintr-o perspectivă apropiată de cea a lui Theodor Codreanu („*Dialectica stilului*”, 1984). Observă același Vasile Spiridon de pe „*perna (sa) cu ace*” că nu se justifică pretenția lui Paul Iruș de a demonstra modernitatea creației eminesciene, întrucât acest lucru s-a împlinit cu câteva decenii înainte. Într-un spațiu ceva mai restrâns, la rubrica „*Digresioni*”, Irina Petraș reușește să fie mult mai substanțială în „*visarea lăaturalnică*” pe care o propune: „*Eminescu locuiește în limba română, ea îl conține, tot așa cum îi conține pe toți marii scriitori ai generațiilor succesive*”. „*Sub semnul sacralului și al sacrificiului*” este titlul unui interviu acordat de Elena Letnanova, una dintre personalitățile proeminente ale muzicii contemporane slovace, Rodică Dănceanu. Rețin câteva afirmații ce ne predisun la meditație pentru mult timp de aici încolo: „*Nu cred că în secolul 20 (21?) putem cânta folosind doar emoțiile și ego-ul ori subconștientul ființei noastre*” Sau: „*Când ne aflăm în fața unei piese de înaltă expresivitate rămânem fără cuvinte și abia apoi, după ce reușim să ne alchimizăm trăirile, putem ajunge la substanța muzicii*”. Nu în ultimul rând, se citesc cu plăcere și folos intelectual

„Babel” de Elena Ciobanu („Evenimentele se nasc unul pe altul, așa cum în teoria haosului se spune că mișcarea aripilor unui fluture poate să stârnească o furtună în partea cealaltă a globului”) și „Chipurile diforme ale Răului” de Carmen Mihalache, ce comentează Festivalul de teatru de la Piatra – Neamț la care participase cu o lună – două înainte. Dubla experiență a criticului dramatic și a iubitorului de cuvânt contează în acest caz.

SUD (Bolintin–Vale, jud. Giurgiu) an XII nr.11 - 12 (112 - 113) – noiembrie - decembrie 2008

Îl găsim aici, într-o dublă ipostază, pe Florentin Popescu: de evocator al unei frumoase zile de toamnă petrecute la Bolintin cu soții de condei din mai multe zone ale țării adunați pentru festivitatea de premiere la cea de-a XXI-a ediție a Concursului Național de Literatură „Dimitrie Bolintineanu” și cea de cronicar al unei antologii de autor semnate de Gheorghe Dobre: „Exerciții de libertate” (2005), la care remarcă „siguranța rostirii”, „gravitatea cuvântului”, „profundimea gestului”, „imagistica bogată”, fibra neliniștită a creatorului „mereu în căutare de tărâmurii neexplorate”, spiritul vizionar. Dintre cei premiați apar în paginile revistei: Gheorghe Șeitan (Tulcea) cu eseul „Motive dacice în poezia lui D. Bolintineanu” și Alexandru Ioana Lătescu (Suceava) cu un ciclu de poeme, din care am reținut următoarele versuri foarte puțin feminine: „azi n-ai voie să vorbești / despre ce ți se întâmplă – despre ticăloșii care stau și te-ascultă / și te cred mare poet / poet pe naiba / ești un deținut...”

EX PONTO (Constanța) revistă trimestrială, an VI nr.4 (21) – octombrie - decembrie 2008

Un sumar bogat și de calitate. Găsim aici 22 de pagini de poezie semnate de Adrian Alui Gheorghe, Daniel Corbu, Viorel Dinescu, Jenică Drăgan, Dan Ioan Nistor. Primul dintre aceștia se declară „paznicul ploii” și trage un semnal de alarmă, profund îngrijorat, în fața poeziei înhămate „la muzicile din subconștient...” Strigă acesta, poate aude cineva: „– Opriți spectacolul, prea multe cuvinte mor pe limba poeziei!” Superbe sunt reproducerile după picturile lui Ioan Iacob (ulei pe pânză), acesta comentat cu aleasă competență de Ileana Marin: „Cu studii de artă plastică în Germania la Düsseldorf între 1977 și 1984, dar cu o educație artistică preuniversitară în școala românească de artă, Ioan Iacob are avantajul de a modela două registre identitare din care se naște o operă inedită”. Expoziția „Întunericul roșu” a aceluiași provoacă și comentariul entuziast al Getei Deleanu: **expoziția** „impresionează și seduce prin tot: culoare, compoziție, concepție. Imaginile din tablouri, parcă puse sub o gigantică lupă, dezvăluie o lume formată din obiecte simple și personaje a căror interpretare modernă este dusă până la ultimele consecințe”. Mariana Popescu consemnează împlinirea a cinci decenii de existență a Operei din Constanța, mânuind o informație fastuoasă, cu o încredere neclintită într-o tradiție muzicală ce n-a dezamăgit vreodată. În sfârșit, pe un ton mai puțin optimist, mai degrabă amar, Liviu Grăsoiu consemnează împlinirea a 80 de ani de la realizarea primelor emisiuni de radio: „La fel ca întreaga societate românească, Radioul public arată, la vârsta de 80 de ani, ca un personaj de operetă, frumos, superficial și cu un viitor incert”.

LITERE (Târgoviște - Dâmbovița) an X nr.1 (106) - ianuarie 2009

Capul de afiș îl reprezintă, ca întotdeauna, Alexandru George cu ale sale „Accente”. În materialul de față, „Categorice deosebiri”, strălucitul eseist și critic literar reia – aparent – vechea dilemă maioresciană: poeți vs. critici tocmai pentru a se putea autoevalua în funcție de contextul social – politic parcurs. Vocația spre ficțiune / creație i-a fost deturnată, temporar, spre comentariu / critică, autorul nerenunțând la niciuna din cele două mijloace de exprimare, cu precizarea că teritoriile se cer ferm delimitate. Acuzat de „răceală”, Al. George precizează cu multă dreptate: „... eu nu cred în perenitatea judecăților critice stabilite prin mijloace de seducție artistică”. O excelență evocare – portret (specialitatea casei) „Romul Munteanu” realizează Florentin Popescu, alternând judecata critică cu portretul desenat în linii tandre, la temperaturi ridicate, pe măsura meritelor. N. Scurtu aduce noi precizări cu privire la biografia lui Toma Biolan (1941 - 2004), aflat în relații de prietenie cu Florin și Mihail Steriade, după cum o dovedesc cele șapte epistole date publicității. În sfârșit, aș mai remarcă atât de avizatul comentariu (cu multe observații pertinente) realizat de Iordan Datcu în articolul său: „Nicolae Constantinescu și cartea de etnologie”. Acesta nu este numai profesorul de prestigiu al Universității București, urmașul legitim al lui Mihai Pop, ci și un folclorist de talie europeană, cu studii și comentarii de referință, mai ales în materie de etnologie.

MEANDRE (Alexandria - Teleorman) – revistă semestrială. An XII nr.1-2 (20 - 21) pe anul 2008

În „Editorialul” său, Stan V. Cristea se arată îngrijorat – pe bună dreptate – de efectele crizei asupra literaturii autohtone. O cohortă de neliniști și de întrebări fără răspuns, dar o singură certitudine: „Vom trăi și vom vedea!...” Remarc, la poezie, cu toată plăcerea, prezența poezilor din Slobozia – Ialomița (Costel Bunoaica, Gheorghe Dobre, Nicolae Teoharie) alături de teleormănenii Florea Miu, Aurel Albu, Florea Burtan, Dumitru Vasile Delceanu, Nicoleta Milea. Două mostre: „e toamnă, nu mai pot face, iubito, / liliicii să zboare” (Costel Bunoaica) sau: „mă caută țipătul prin degete / mortul frumos începe să cânte / și un alt ecou / se sfâșie între ochi și durere / ca un copil regăsit...” (Gheorghe Dobre). Proza este reprezentată, cu aceeași demnitate, de Gheorghe Filip, Gheorghe Postelnicu și Gheorghe Stroe (atât de tineri și toți... Gheorghe) Foarte multe și productive pagini critice semnate de comentatori experimentați: Ana Dobre, Liviu Comșia, Mihai Antonescu, Iulian Bitoleanu, Gheorghe Stroe, Ștefan Vida Marinescu. Între acestea se disting cronicile lui Gheorghe Stroe la cartea lui Horia Gârbea, „Trecute vieți de fanți și birlici. Viața și, uneori, opera personajelor” (2008), comentariile Anei Dobre la „Bazar sentimental” de Ion Georgescu, „Vis visus sau Forța Visului” de Dan Ionescu, „Totul cântă-n jurul meu” de Luminița Zaharia și, **nu** în ultimul rând, Liviu Comșia, cu observații pertinente asupra volumelor de poeme, „Tifla” de Traian Călin Uba și „Speranța” de Lucian Gruia. Mai atragem atenția asupra eseului „Opiniile gazetarului Eminescu despre cultură” de Iulian Bitoleanu, dar și asupra studiilor elaborate cu rigoare și luciditate de Alin Stângă: „Biblia de la 1688...” și Gheorghe Stoican: „Un memoriu al roșiorienilor” (1937).